

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 17 - «ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ І ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)

освітня програма "Середня освіта (Географія)"

освітній ступінь бакалавр

факультет ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ

Робоча програма навчальної дисципліни ВК 17 "Земельні ресурси і земельний кадастр" для здобувачів освітнього ступеня бакалавр, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія), за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Географія). Рівне: РДГУ, 2021. 23 с.

Мова навчання: українська.

Розробники:

Суходольська І.Л., кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри екології, географії та туризму.

Велесик Т.А., кандидат економічних наук, доцент кафедри екології, географії та туризму.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму.

Протокол від "31" серпня 2021 року № 10

Завідувач кафедри екології
географії та туризму

проф. Лико Д.В.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "01" вересня 2021 року № 5

Голова навчально-методичної комісії

(підпис)

(Сяська І.О.)
(прізвище та ініціали)

Суходольська І.Л.,
Велесик Т.А, 2021 рік
© РДГУ, 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3,0	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u>	За вибором	
Модулів –3	Спеціальність <u>014.07 Середня освіта (Географія)</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів –3		3-й	–
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		6-й	–
Тижневих годин для денної форми навчання. аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 3,5		Лекції	
		16 год.	–
		Практичні	
		20 год.	–
	Лабораторні		
	– год.	–	
	Самостійна робота		
	54 год.	–	
Індивідуальні завдання: –			
Вид контролю: залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 40/60%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Загальна стратегія дисципліни

Земельні ресурси є компонентами навколишнього середовища та виступають місцем існування людини, засобом виробництва і джерелом задоволення її потреб. В останні роки нераціональне ведення землеробства призводить до деградації земель, що проявляється спадом родючості ґрунтів, зниженням рівня безпеки життєдіяльності людини, ґрунтово-екологічним дискомфортом, втратою придатності для екологічно орієнтованого сільськогосподарського виробництва тощо. Державний земельний кадастр призначений для забезпечення необхідною інформацією органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зацікавлених підприємств, установ і організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин, раціонального використання та охорони земель, визначення розміру плати за землю і цінності земель у складі природних ресурсів, контролю за їх використанням. Основне завдання ведення державного земельного кадастру – забезпечення повноти відомостей про всі земельні ділянки; застосування єдиної системи просторових координат і системи ідентифікації земельних ділянок; запровадження єдиної системи земельно-кадастрової інформації та її достовірності.

Метою вивчення дисципліни «Земельні ресурси і земельний кадастр» є формування у майбутніх фахівців знань, умінь і практичних навичок в області земельних ресурсів та земельного кадастру, процедури отримання необхідних відомостей і документів про правовий режим земель, облік кількості і якості земель, процедури отримання земельно-кадастрової інформації, спеціальних обстежень та розвідувань, методичних, технічних, організаційних і практичних аспектів ведення Державного земельного кадастру; ознайомлення студентів із сучасним станом земельних ресурсів і надр світу та України, шляхами їхнього використання, особливостей застосування екологічних підходів до оцінки стану та збереження земельних ресурсів; ознайомлення з міжнародним досвідом у сфері земельного кадастру.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Земельні ресурси і земельний кадастр» є:

- ознайомлення зі станом земельних ресурсів України і світу;
- ознайомлення з законодавчою та нормативно-правовою базою охорони земель;
- вивчення причин, що зумовлюють деградацію земель;
- ознайомлення з основами моніторингу земель;
- визначення шляхів мінімізації деградаційних процесів та заходів щодо охорони і збереження земель;
- ознайомлення з сучасними вимогами до формування і функціонування Державного земельного кадастру;
- оволодіння загальними теоретичними, правовими та організаційними засадами здійснення земельного кадастру на національному, регіональному та локальному (місцевому) рівнях;
- засвоєння загального Порядку ведення Державного земельного кадастру.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні володіти наступними **компетентностями**:

загальними:

ЗК 01. Знання й розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 06. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Фаховими:

ФК 01. Здатність демонструвати знання про структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку, значення для суспільства.

ФК 02. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.

ФК 06. Здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та

процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.

ФК 13. Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах.

3. Очікувані результати навчання

Формулювання результатів навчання для вибіркових дисциплін має базуватися на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою (програмних результатах навчання) та деталізувати їх.

Формулювання результатів навчання мають зазначати рівень їхньої сформованості, наприклад, через його достатність для вирішення певного класу завдань професійної діяльності та/або подальшого навчання за освітньою програмою.

Нормативний зміст за стандартом вищої освіти України підготовки бакалавра передбачає наступні **програмні результати навчання**:

ПРН 1. Знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії;

ПРН 3. Описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них;

ПРН 5. Пояснює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства;

ПРН 11. Демонструє уміння охарактеризувати регіони, ландшафти і біогеоценози, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та іншими географічними чинниками;

ПРН 18. Уміє самостійно вести польові природознавчі, фізико-географічні й суспільно-географічні дослідження, необхідні для організації практичних занять з географії в школі та для позашкільної краєзнавчої і природоохоронної роботи.

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Тема 1. Стан земельних ресурсів України та світу.

Земельні ресурси України та світу: значення та особливості використання. Основні причини погіршення стану земельних ресурсів. Погіршення стану земельних ресурсів внаслідок нераціонального ведення землеробства. Забруднення ґрунтів. Урбанізація та природні фактори погіршення стану земельних ресурсів. Класифікація земельних угідь. Класи придатності ґрунтів. Структура та особливості земельного фонду України. Сучасний стан використання земельних ресурсів. Ґрунт та основні показники його родючості. Основні фактори ґрунтоутворення. Характеристика ґрунтів України. Основні види ґрунтів. Поняття і напрями раціонального землекористування. Мінеральні ресурси України. Геологічна структура України. Класифікація корисних копалин за господарським використанням: горючі, рудні та нерудні корисні копалини Стан мінерально-сировинної бази України.

Тема 2. Забруднення ґрунтів важкими металами та пестицидами. Радіоактивне забруднення земельних ресурсів. Деградація ґрунтів.

Забруднення ґрунтів важкими металами. Поведінка важких металів у ґрунті. Токсична дія важких металів накопичених у ґрунті та способи її зниження. Забруднення ґрунтів пестицидами. Вимоги щодо використання пестицидів і агрохімікатів. Особливості радіоактивного забруднення земельних ресурсів. Основні закономірності міграції радіонуклідів з ґрунту у рослини. Принципи організації ведення сільського господарства на

забруднених радіонуклідами територіях. Втрата родючості ґрунтів. Ерозія як природно-антропогенний процес. Водна та вітрова ерозія (дефляція), передумови їх прояву в різних зонах України. Внесок С.Ю. Булигіна у дослідження прояву ерозії. Дегуміфікація орних земель. Агрофізична деградація ґрунтів під дією техніки. Кислотна деградація (декальцинація) ґрунтів. Позитивні зміни ґрунтів і довкілля, що відбуваються при осушенні. Негативні наслідки осушення. Заходи з охорони і збереження осушуваних ґрунтів.

Тема 3. Рекультивація порушених земель.

Поняття про рекультивацію земель: мета, завдання та основні види. Вибір напрямків рекультивації земель. Сільськогосподарська рекультивація як основний напрямок повернення земель у суспільно-корисне післяпромислове використання. Особливості рекультивації земель, що зазнали впливу відкритого та підземного способів добування корисних копалин. Загальна характеристика рекультивації залишкових кар'єрних виїмок. Заходи щодо підготовки кар'єрних виїмок до затоплення. Заповнення кар'єрних виїмок породою. Заходи щодо підготовки кар'єрних виїмок до сухої консервації. Технічний етап рекультивації земель та основні вимоги до нього. Технічний етап рекультивації відвалів, кар'єрів та його особливості при шахтних способах видобутку корисних копалин. Оцінка розкривних порід за придатністю до біологічної рекультивації. Біологічний етап рекультивації та основні напрямки використання рекультивованих земель.

Класифікація порід і ґрунтів для біологічної рекультивації. Методи створення штучних угруповань сільськогосподарського призначення. Методи створення штучних лісових угруповань. Методи створення штучних угруповань декоративного призначення. Особливості біологічної рекультивації земель під час підземної розробки родовищ. Досвід рекультивації порушених земель на підприємствах вугільної промисловості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ДЕРЖАВНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР

Тема 4. Зміст, призначення і види державного земельного кадастру.

Поняття державного земельного кадастру. Об'єкт державного земельного кадастру. Призначення державного земельного кадастру. Основні завдання ведення державного земельного кадастру. Складові державного земельного кадастру. Види земельного кадастру залежно від змісту і порядку його проведення. Принципи і методологічні засади державного земельного кадастру. Основні принципи земельного кадастру: єдність, законність, безперервність, об'єктивність, економічність, наочність і доступність. Земельна рента та її різновиди. Економічні, організаційно- господарські та природно- історичні чинники оцінки земель.

Тема 5. Земельно-кадастрові дані, методи їх одержання, аналізу і систематизації.

Земельно-кадастрові дані про правовий, природний і господарський стан земель. Показники земельного кадастру. Методи одержання і аналізу земельно-кадастрових даних. Систематизація земельно-кадастрових відомостей. Класифікація, аналіз і синтез земельно-кадастрових відомостей. Зйомки та обстеження території при земельному кадастрі, їх зміст і порядок ведення Аерофотозйомки місцевості. Наземні теодолітні та мензульні зйомки місцевості. Дистанційні методи зондування Землі (аерокосмічні методи): багато спектральні зйомки в оптичному та інфрачервоному діапазонах і радіолокаційні зйомки. Завдання аерокосмічних методів зйомок земної поверхні. Коригування планово-картографічних матеріалів. Агроекономічні обстеження земель. Спеціальні обстеження земель: ґрунтові, агрохімічні, меліоративні та геоботанічні. Зведення і групування даних земельного кадастру. Абсолютні, відносні та середні величини. Статистичні методи аналізу даних земельного кадастру.

Тема 6. Оцінка світових кадастрово-реєстраційних систем.

Історичний розвиток структури і функцій кадастрової і правової реєстраційної систем. Співвідношення термінів «кадастр» і «реєстрація земель». Сутність перебігу кадастрово-реєстраційного процесу. Місце і роль «реєстрації земель» в системі Державного земельного

кадастру. Структура і завдання сучасної земельно-кадастрової системи. Оцінка світових кадастрово-реєстраційних систем. Класичні кадастрові системи і юридичні земельні реєстри. Відомості про заснування та головні принципи земельно-реєстраційної системи.

Земельно-кадастрова сутність реєстрації прав на земельні ділянки. Загальні риси кадастрів в Західно-Європейських країнах. Скандинавські кадастри. Кадастри країн Південної Європи. Земельно-кадастрова система в США. Європейський досвід створення сучасної системи кадастрів і реєстрації прав на землю.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

Тема 7. Організація охорони земельних ресурсів.

Поняття та завдання охорони земель. Зміст охорони земельних ресурсів. Умови покращення системи охорони земель в Україні: удосконалення організаційних засад охорони земель, нормативно-технічного забезпечення використання та охорони земель, нормативів впливу техногенних факторів на стан земель, економічних регуляторів охорони земель, а також застосування екологічного страхування у землекористуванні.

Тема 8. Управління у галузі використання та охорони земель. Нормування та стандартизація в галузі охорони земель.

Поняття, зміст та суб'єкти управління у галузі використання та охорони земель. Система і повноваження органів управління у галузі використання та охорони земель. Функції управління у галузі використання та охорони земель: державне планування використання земель, моніторинг земель та економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель. Недоліки системи управління земельними ресурсами в Україні. Державні стандарти і нормативи в галузі охорони земель. Основні стандарти в галузі охорони земель. Стандарти з якості ґрунтів. Стандарти дослідження вмісту мікро-, макроелементів та забруднюючих речовин у ґрунтах. Нормативи в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів: нормативи гранично допустимого забруднення ґрунтів, нормативи якісного стану ґрунтів, нормативи оптимального співвідношення земельних угідь та нормативи показників деградації земель і ґрунтів.

Тема 9. Кадастрове забезпечення формування об'єктів земельної власності.

Формування об'єктів нерухомого майна в процесі кадастрово-реєстраційної діяльності. Визначення правового титулу на земельну ділянку. Регулювання режиму використання земельної ділянки. Правовстановлююча документація на земельні об'єкти. Класифікація прав на земельні ділянки. Кадастрове забезпечення договорів оренди землі. Відомості Державного земельного кадастру, які використовуються при складанні договорів оренди землі: відомості про місцерозташування та межі земельних ділянок, дані про категорію земель за основним цільовим призначенням, кількісна та якісна характеристика земельних ділянок.

Тема 10. Грошова оцінка земельних ділянок.

Загальні положення грошової оцінки земель. Світовий досвід грошової оцінки земель. Розвиток грошової оцінки земель в Україні. Нормативно-правова база грошової оцінки земель. Інформаційна база грошової оцінки земель. Грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. Грошова оцінка земель населених пунктів. Грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення. Земельна рента, її поняття та складові. Особливості визначення земельної ренти на землях сільськогосподарського призначення та населених пунктів. Грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. Загальна характеристика земель. Грошова оцінка земель в Україні. Диференціальний рентний дохід в Україні за іншими видами сільськогосподарських угідь. Грошова оцінка окремої земельної ділянки. Грошова оцінка земель промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення. Грошова оцінка земель лісового фонду. Грошова оцінка земель водного фонду. Грошова оцінка земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Регламентація індексації грошової оцінки земель. Коефіцієнти

індексації за роками. Порядок проведення індексації грошової оцінки земель. Земельний податок. Орендна плата.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Змістовий модуль 1. Проблеми збереження земельних ресурсів												
Тема 1. Стан земельних ресурсів України та світу	11	2	2	–	–	7	–	–	–	–	–	–
Тема 2. Забруднення ґрунтів важкими металами та пестицидами. Радіоактивне забруднення земельних ресурсів. Деградація ґрунтів	11	2	2	–	–	7	–	–	–	–	–	–
Тема 3. Рекультивація порушених земель	10	2	2	–	–	6	–	–	–	–	–	–
Разом – за змістовним модулем 1	32	6	6	–	–	20	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 2. Державний земельний кадастр												
Тема 4. Зміст, призначення і види державного земельного кадастру	7	2	2	–	–	3	–	–	–	–	–	–
Тема 5. Земельно-кадастрові дані, методи їх одержання, аналізу і систематизації	7	2	2	–	–	3	–	–	–	–	–	–
Тема 6. Оцінка світових кадастрово-реєстраційних систем	8	2	2	–	–	4	–	–	–	–	–	–
Разом – за змістовним модулем 2	22	6	6	–	–	10	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 3. Правові аспекти земельних ресурсів та земельного кадастру												
Тема 7. Організація охорони земельних ресурсів	9	1	2	–	–	6	–	–	–	–	–	–
Тема 8. Управління у галузі використання та охорони земель. Нормування та стандартизація в галузі охорони земель	9	1	2	–	–	6	–	–	–	–	–	–

Тема 9. Кадастрове забезпечення формування об'єктів земельної власності	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Грошова оцінка земельних ділянок	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Разом – за змістовним модулем 3	36	4	8	-	-	24	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	16	20	-	-	54	-	-	-	-	-	-

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вивчення земельних ресурсів України та світі, їхня оцінка.	1
2.	Розробка заходів з охорони земель та екологічної стабілізації землекористування.	1
3.	Законодавче забезпечення здійснення землеустрою в Україні.	1
4.	Сучасні геоінформаційні системи і технології в земельному кадастрі.	2
5.	Законодавче забезпечення управління земельними ресурсами та система реєстрації землі.	1
6.	Вивчення земельного кадастру землі та управління його даними.	1
7.	Складання кадастрового плану. Складання контурної відомості і експлікації земель за складом угідь і агровиробничих груп ґрунтів.	2
8.	Визначення і нанесення кадастрових номерів на кадастровий план. Виділення зон особливого режиму землекористування.	2
9.	Визначення середніх і середньозважених показників економічної оцінки та складання шкал економічної оцінки земель.	2
10.	Внесення відомостей до Державного земельного кадастру та проведення державної реєстрації земельних ділянок.	2
11.	Внесення відомостей до Поземельної книги. Заповнення статистичної звітності за формою 6-зем.	2
12.	Ведення земельного кадастру природних ресурсів.	1
13.	Порядок видачі Витягу з державного земельного кадастру.	1
14.	Земельний кадастр у зарубіжних країнах.	1
Разом		20 год.

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Оцінка якості земель з використанням агроекологічного методу.	2
2.	Оцінка якості земель методом спеціального бонітування.	2
3.	Поняття про водну ерозію. Класифікація видів ерозії.	2
4.	Меліоративні заходи для техногенно забруднених ґрунтів. Впровадження технологій очищення ґрунту і одержання екологічно чистої продукції.	2
5.	Види порушень у ґрунтовому покриві під час добування корисних копалин. Рекультивація порушених земель.	2
6.	Порушення ґрунтового вкриття за ґрундово-кліматичними зонами України.	2
7.	Деградовані і малопродуктивні землі. Види деградації ґрунтового вкриття. Критерії виділення деградованих і малопродуктивних угідь.	2
8.	Земельно-кадастрові дані про правовий, природний і господарський стан земель. Показники земельного кадастру.	2
9.	Державні стандарти і нормативи в галузі охорони земель. Основні стандарти в галузі охорони земель.	2
10.	Класичні кадастрові системи і юридичні земельні реєстри.	2
11.	Відомості про заснування та головні принципи земельно-реєстраційної системи.	2
12.	Кадастрове забезпечення договорів оренди землі.	2
13.	Інформаційна база грошової оцінки земель. Грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. Грошова оцінка земель населених пунктів. Грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення.	4
15.	Інформаційна база грошової оцінки земель. Грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. Грошова оцінка земель населених пунктів. Грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення.	4
16.	Землеустрій – основоположний механізм управління в галузі використання та охорони земельних ресурсів.	2
17.	Земельний фонд адміністративно-територіальної одиниці як об'єкт регіонально-го управління земельними ресурсами.	2

18.	Мета і принципи проведення інвентаризації земель. Вихідні дані для проведення інвентаризації земель. Замовники і розробники технічної документації з інвентаризації земель.	2
19.	Концепція створення автоматизованої системи державного земельного кадастру України. Мета створення АС ДЗК та її функціональне призначення. Критерії створення та функціонування АС ДЗК.	2
20.	Завдання, призначення та порядок ведення лісового, водного кадастрів та кадастру надр. Інформаційна взаємодія Державного земельного кадастру, кадастрів інших природних ресурсів та інших інформаційних систем.	2
21.	Зміст земельного кадастру в районі, області і державі. Застосування даних земельного кадастру в області і державі. Ведення земельного кадастру у зарубіжних країнах.	2
22.	Визначення розміру орендної плати та розміру земельного податку.	4
23.	Особливості державної реєстрації обмежень права власності на земельну ділянку.	4
24.	Регулювання земельних відносин в європейській країнах. Особливості управління земельними ресурсами в зарубіжних країнах.	2
Разом		54 год.

8. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання – форма організації навчального процесу, яка має на меті поглибити, узагальнити та закріпити знання, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосувати ці знання при вирішенні практичних задач.

Результати виконання аудиторної індивідуальної роботи повинні бути підкріплені виконанням контрольної роботи.

Перелік завдань АІР

1. Проблеми збереження та відтворення земельних ресурсів у світі.
2. Причини зниження родючості ґрунтів України і першочергові завдання щодо їх відтворення.
3. Фізичні та математико-статистичні моделі прогнозування твердого змиву та стоку.
4. Принципи захисту земель від водної ерозії. Система протиерозійних заходів.
5. Протиерозійне землевпорядкування. Класифікація земель за еродованістю та інтенсивністю їх використання.
6. Лісо- та лучно-меліоративні заходи на еродованих землях.
7. Комплекс протиерозійних гідротехнічних споруд.
8. Заходи боротьби з дефляцією ґрунтів.
9. Прогнозування дефляції на основі фізичних та математико-статистичних моделей.
10. Протидефляційна агротехніка.
11. Лісомеліоративні протидефляційні заходи.
12. Вимоги до дефляційно стійкої поверхні земель.
13. Поєднання протиерозійних і протидефляційних заходів у регіонах спільного

прояву водної та вітрової ерозії.

14. Причини агрофізичної деградації. Показники, за якими оцінюють процеси агрофізичної деградації: щільність ґрунту; вміст агрономічно цінних агрегатів; вміст водотривких агрегатів.

15. Ущільнення ґрунту. Профілактика агрофізичної деградації.

16. Фактори формування агрономічно цінної структури.

17. Моделювання динаміки прогнозування вмісту гумусу.

18. Причини дегуміфікації. Морфологічні ознаки де гуміфікації. Типи балансу гумусу в ґрунтах.

19. Забруднення ґрунтів поллютантами і здоров'я людей.

20. Основні положення концепції меліорації техногенно забруднених земель.

21. Меліоративні заходи для техногенно забруднених ґрунтів.

22. Впровадження технологій очищення ґрунту і одержання екологічно чистої продукції.

23. Меліорація радіаційно забруднених земель.

24. Динаміка радіаційного стану.

25. Структура забрудненої території.

26. Основні вимоги до сільськогосподарської продукції щодо радіаційної безпеки.

Загальні принципи організації агропромислового виробництва в умовах радіоактивного забруднення територій.

27. Органічне землеробство і його вплив на урожай, якість продукції та ґрунт.

Відтворення родючості ґрунтів в органічному землеробстві.

28. Консервація земель і її значення в охороні ґрунтів.

29. Характеристика сільськогосподарських угідь.

30. Деградовані і малопродуктивні землі. Види деградації ґрунтового вкриття.

Критерії виділення деградованих і малопродуктивних угідь.

31. Види порушень у ґрунтового покриві під час добування корисних копалин.

32. Порушення ґрунтового вкриття за ґрунтового-кліматичними зонами України.

33. Рекультивация порушених земель.

34. Система і повноваження органів управління у галузі використання та охорони земель. Функції управління у галузі використання та охорони земель: державне планування використання земель, моніторинг земель та економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

35. Недоліки системи управління земельними ресурсами в Україні.

36. Державні стандарти і нормативи в галузі охорони земель.

37. Основні стандарти в галузі охорони земель.

38. Формування об'єктів нерухомого майна в процесі кадастрово-реєстраційної діяльності.

39. Визначення правового титулу на земельну ділянку.

40. Регулювання режиму використання земельної ділянки. Правовстановлююча документація на земельні об'єкти.

41. Класифікація прав на земельні ділянки. Кадастрове забезпечення договорів оренди землі.

42. Відомості Державного земельного кадастру, які використовуються при складанні договорів оренди землі: відомості про місцезрешташування та межі земельних ділянок, дані про категорію земель за основним цільовим призначенням, кількісна та якісна характеристика земельних ділянок.

43. Загальні положення грошової оцінки земель.

44. Світовий досвід грошової оцінки земель.

45. Розвиток грошової оцінки земель в Україні.
46. Нормативно-правова база грошової оцінки земель.
47. Інформаційна база грошової оцінки земель.
48. Грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення.
49. Грошова оцінка земель населених пунктів. Грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення.
50. Земельна рента, її поняття та складові. Особливості визначення земельної ренти на землях сільськогосподарського призначення та населених пунктів.
51. Грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. Загальна характеристика земель. Грошова оцінка земель в Україні.
52. Диференціальний рентний дохід в Україні за іншими видами сільськогосподарських угідь.
53. Грошова оцінка окремої земельної ділянки.
54. Грошова оцінка земель промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення. Грошова оцінка земель лісового фонду.
55. Грошова оцінка земель водного фонду.
56. Грошова оцінка земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.
57. Регламентація індексації грошової оцінки земель.
58. Коефіцієнти індексації за роками. Порядок проведення індексації грошової оцінки земель. Земельний податок. Орендна плата.

9. Методи навчання

При вивченні дисципліни «Земельні ресурси і земельний кадастр» використовуються наступні методи навчання:

- МН1 – словесний метод (лекція, пояснення, бесіда, розповідь, дискусія);
- МН2 – практичний метод (практичні заняття);
- МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань).

10. Методи оцінювання

При проведенні контрольних заходів з дисципліни «Земельні ресурси і земельний кадастр» використовуються такі форми контролю якості засвоєння навчального матеріалу:

- МО2 – усне або письмове опитування;
- МО4 – тестування;
- МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- МО9 – захист практичних робіт;
- МО10 – залік.

11. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання студентів є:

- презентація результатів виконаних завдань та досліджень;
- залік.

12. Критерії оцінювання результатів навчання

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	

74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального	Низький (рецептивно-продуктивний)	Незадовільно	не зараховано

		семестрового контролю	матеріалу			
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

13. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота										Сума	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				ІНДЗ	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
4	6	4	4	4	4	4	4	3	3	20	
Модульний контроль – 10			Модульний контроль – 15			Модульний контроль – 15					

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів

Критерії за видами діяльності

№ з.п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	4
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T2	Робота на лекційних заняттях	2	6
	Фронтальне / індивідуальне опитування Виконання завдань самостійної роботи	2 2	
T3	Участь в обговоренні під час практичних занять	2	4
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
Модульний контроль (контрольна робота)		10	10
T4	Виконання завдань самостійної роботи	2	4
	Поточне тестування	1	
	Робота на лекційних заняттях	1	
T5	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	4
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T6	Участь в обговоренні під час практичних занять	1	4
	Поточне тестування	2	
	Робота на лекційних заняттях	1	
Модульний контроль (контрольна робота)		15	15
T7	Індивідуальне опитування	2	4
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T8	Участь в обговоренні під час практичних занять	2	4
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T9	Участь в обговоренні під час практичних занять	1	3
	Фронтальне / індивідуальне опитування	2	

Т10	Робота на лекційних заняттях	1	3
	Поточне тестування	1	
	Участь в обговоренні під час практичних занять	1	
Модульний контроль (контрольна робота)		15	15
ІНДЗ		20	20
Разом		100	

14. Методичне забезпечення

1. Кафедральне положення про рейтингову систему оцінювань знань № 48-075.
2. Робоча програма з дисципліни «Земельні ресурси і земельний кадастр».
3. Конспект лекцій з дисципліни «Земельні ресурси і земельний кадастр».
4. Методичні рекомендації до практичних робіт з дисципліни «Земельні ресурси і земельний кадастр».
5. Методичні рекомендації з самостійної роботи студентів з дисципліни «Земельні ресурси і земельний кадастр».

15. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Поняття про земельні ресурси.
2. Екологічні функції ґрунтового покриву.
3. Земельні угіддя як основний елемент кількісного обліку.
4. Класифікаційні одиниці забудованих земель.
5. Ґрунт та основні показники його родючості. Основні фактори ґрунтоутворення.
6. Характеристика ґрунтів України і світу. Основні види ґрунтів.
7. Класифікація порушених територій.
8. Класифікація земельних угідь.
9. Стан земельних ресурсів в Україні
10. Забруднення ґрунтів важкими металами та пестицидами.
11. Загальна характеристика ерозії. Чинники та умови виникнення і розвитку ерозійних процесів.
12. Допустимі норми втрати ґрунту при ерозії. Еколого-економічна оцінка збитків унаслідок ерозії ґрунтів.
13. Екологічні проблеми сучасного землекористування.
14. Законодавство України у галузі охорони земель.
15. Основні напрямки охорони земель України.
16. Удосконалення нормативно-технічного забезпечення використання та охорони земель.
17. Загальна характеристика рекультивациі земель.
18. Порушені землі як об'єкт рекультивациі. Види напрямів рекультивациі.
19. Умови проведення рекультивациі земель. Порядок передачі рекультивованих земель землевласнику та контроль якості рекультивациі.
20. Система управління земельними ресурсами.
21. Управління як засіб реалізації земельного законодавства.
22. Організаційно-правові форми управління щодо використання та охорони земель.
23. Поняття і завдання землеустрою.
24. Поняття та зміст державного земельного кадастру.
25. Порядок ведення державного земельного кадастру.
26. Поняття і функції кадастрового номера земельної ділянки.
27. Призначення державного земельного кадастру.
28. Земельно-кадастрові дані, методи їх одержання, аналізу і систематизації.
29. Зйомки та обстеження території при земельному кадастрі, їх зміст і порядок ведення.

30. Статистичні методи одержання, обробки й аналізу даних земельною кадастру.
31. Кадастрове зонування, кадастрові зйомки.
32. Методичні підходи до експертної оцінки земельних ділянок.
33. Земельний кадастр у зарубіжних країнах.
34. Загальна характеристика земельного права.
35. Поняття і види джерел земельного права.
36. Загальні відомості про корисні копалини і їх типи.
37. Горючі корисні копалини.
38. Рудні корисні копалини. Нерудні корисні копалини.
39. Вплив гірничого виробництва на стан надр. Забруднення надр.
40. Раціональне використання мінеральних ресурсів та охорона надр.
41. Негативні явища при осушуванні та використанні меліорованих земель.
42. Роль зрошення в землеробстві. Проблема вторинного засолення ґрунтів.
43. Основні проблеми охорони та раціонального використання земельних ресурсів.
44. Формування системи збалансованого землекористування.
45. Діяльність органів влади у сфері менеджменту земельних ресурсів.
46. Поняття і напрями раціонального землекористування.
47. Забруднення земельних угідь в агропромисловому виробництві.
48. Структура та особливості земельного фонду України.
49. Деградаційні процеси та їх вплив на стан земельних ресурсів.
50. Принципи організації ведення сільського господарства на забруднених радіоактивними речовинами територіях.
51. Заходи щодо зменшення накопичення радіонуклідів ґрунтами та рослинами.
52. Оцінка наслідків земельної реформи в Україні.
53. Особливості правового режиму земель різних категорій.
54. Характеристика основних критеріїв та показників для якісної оцінки земель сільськогосподарського призначення.
55. Окультурення та використання низькородючих ґрунтів.
56. Радіоактивне забруднення ґрунтів.
57. Нормування і стандартизація в галузі охорони земель.
58. Менеджмент земельних ресурсів та перехід до сталого землекористування.
59. Світовий досвід управління земельними ресурсами.
60. Агроценози і умови їх існування.
61. Зовнішні ознаки хвороб рослин при недостатчі або надлишку поживних речовин.

16. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Борщевський П.П. Підвищення ефективності використання, відтворення і охорони земельних ресурсів регіону. / П.П. Борщевський. – К: Наукова думка, 1998. – 240 с.
2. Возняк Р.П. Земельно-правовий процес: навчальний посібник. / Р.П. Возняк, М.Г. Ступень, І.М. Падляк. – Львів: «Новий Світ-2000», 2006. – 224 с.
3. Володін М.О. Основи земельного кадастру: навчальний посібник / М.О.Володін. – Київ, 2000. – 320 с.
4. Гуцуляк Ю.Г. Управління земельними ресурсами в умовах ринкової економіки. / Ю.Г. Гуцуляк. – Чернівці: Прут, 2002. – 124 с.
5. Дехтяренко Ю.Ф. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні / Ю.Ф. Дехтяренко, М.Г. Лихогруд, Ю.М. Манцевич, Ю.М.Палеха – К.: Профі, 2007. – 246 с.
6. Залуцький І.Р. Організація раціонального використання і охорони земель в умовах здійснення земельної реформи. / І.Р. Залуцький, Д.І. Гнаткович. – Львів: Вид-во ЛАДУ, 1999. – 160 с.

7. Земельне право України: Підручник / За ред. Погрібного О.О., Караката І.І. – К.: Істина, 2003. – 448 с.
8. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. Науково-навчальний посібник // За ред. Н.І. Титової. – Львів: ПАІС, 2005. – 368 с.
9. Козьмук П. Ф. Державний земельний кадастр: навч. посіб. / П. Ф. Козьмук, Р.І. Беспалько. – Ч. 1. – Чернівці: Рута, 2001. – 67 с.
10. Лико Д.В. Охорона і раціональне використання земельних ресурсів: навчальний посібник. / Д.В. Лико, С.М. Лико, В.І. Долженчук, О.І. Портухай. – Херсон: Олді-плюс, 2016. – 664 с.
11. Магазинщиков Т. П. Земельный кадастр. / Т. П. Магазинщиков. – Львів: Світ, 1991. – 452 с.
12. Мартин А.Г. Земельний кадастр: навчальний посібник / А.Г.Мартин, О.В.Тихенко, Л.В.Паламарчук. – К.: Медінформ, 2015. – 550 с.
13. Ступень М.Г. Теоретичні основи державного земельного кадастру: навчальний посібник / М.Г.Ступень, Р.Й.Гулько, О.Я.Микула та ін.; За заг. ред. М.Г.Ступеня. – 2-ге видання. – Львів: «Новий світ – 2007». – 336 с.
14. Теоретико-методологічні основи державного земельного кадастру в Україні / М. М. Третяк, О. Я. Панчук, В. М. Другата ін.; за заг. ред. А. М. Третяка. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2003. – 254 с.
15. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навчальний посібник / За ред. М.Г. Ступеня. – Львів: Апріорі, 2003. – 341 с.
16. Третяк А.М. Земельний кадастр ХХІ століття. Зарубіжні вітчизняні погляди на розвиток земельного кадастру / А.М.Третяк. – К., 1999. – 164 с.
17. Третяк А. М. Земельні ресурси України та їх використання: Посібник / А. М. Третяк, Д. І. Бабміндра. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2003. – 143 с.
18. Третяк А. М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні: Навч. посіб. / А. М. Третяк. – К.: Аграр. наука, 2002. – 278 с.
19. Третяк А. М. Менеджмент у землекористуванні: Навч. посіб. / А. М. Третяк, А. Я. Сохнич, В. М. Другак, Л. І. Смоленська та ін.; За заг. ред. А. М. Третяка. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2004. – 345 с.

Допоміжна

1. Возняк Р. П. Земельно-правовий процес : підручник / Р. П. Возняк, М. Г. Ступень, Г. Д. Гуцуляк. – Львів : Новий світ-2000, 2008. – 327 с.
2. Возняк Р.П. Земельно-правовий процес : підручник / Р. П. Возняк, М. Г. Ступень, І. М. Падляк. – 2-ге вид., стер. – Львів : Новий світ-2000, 2007. – 224 с.
3. Волощук М. Д. Словник-довідник з кадастру, геодезії та моніторингу природних ресурсів / М. Д. Волощук, Б. І. Волосецький, М. І. Гагалюк та ін. – Львів, 1998. - 170с.
4. Горлачук В. В. Управління земельними ресурсами: Підручник / В. В. Горлачук, В. Г. В'юн, І. М. Песчанська, А. Я. Сохнич - 2-ге вид., випр. і переробл. — Львів.: Магнолія плюс, 2006. — 443 с.
5. Горлачук В.В. Земельний менеджмент : навч. посіб. / В.В. Горлачук, І. М. Песчанська, В. А. Скороходов. – К. : Професіонал, 2006. – 192 с.
6. Ґрунти України: властивості, ґсенезис, менеджмент родючості : навч. посібник / В. І. Купчик, В. В. Іваніна, Г. І. Нестеров та ін., за ред. В. І. Купчика. – К. : Кондор.2010.- 414 с.
7. Кадастр населених пунктів: Підручник / М. Г. Ступень, Р. Й. Гулько, О. Я. Микула, Н. Р. Шпик. – Л.: Новий Світ-2000, 2004. – 392 с.
8. Мерзляк А.В. Земельний кадастр у структурі державного управління земельними ресурсами: Монографія / Класичний приватний ун-т. / А.В. Мерзляк, В.А Боклаг. – Запоріжжя, 2008. – 100 с.
9. Методика моніторингу земель, що перебувають у кризовому стані. – Харків.: Вид-во ін-ту ґрунтознавства і агрохімії ім.О.Н.Соколовського, 1998. – 88 с.

10. Новаковський Л. Я. Земельний кадастр: проблеми реформування та автоматизації / Ред. Л. Я. Новаковський, А. М. Третяк, А. М. Муховиков, В. О. Леоніць. – К.: Урожай, 2008. – 184 с.
11. Порядок ведення Державного земельного кадастру, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 р. №1051 // zakon.rada.gov.ua/go/1051-2012-п.
12. Реєстрація землі та нерухомості: Навч. посіб. / Р. П. Возняк, Д. І. Гнаткович, А. Я. Сохни, М. В. Шворак. – Л.: ЛДАУ, 2001. – 216 с.

Інформаційні ресурси

Бібліотеки:

1. РДГУ: абонент №1 – м. Рівне, вул. Пластова, 31.
2. Абонент №2 – м. Рівне, вул. Толстого, 3.
3. Абонент №3 – м. Рівне, вул. Пластова, 41.
4. Обласна наукова – м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел.22-10-63.
5. Міська – м. Рівне, вул. Київська, 44, тел. 24-12-47.

Ресурси мережі Інтернет:

1. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 1 липня 2004 р. N1952-15. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
2. Закон України «Про Державний земельний кадастр» <http://www.geoguide.com.ua/basisdoc/basisdoc.php?part=land&art=5203>
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1983-19/paran424#n424>
3. Закон України «Про землеустрій» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 22 травня 2003 р. N 858-15. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/858-15/page>
4. Закон України «Про меліорацію земель» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 14.01.2000 № 1389-XIV . Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1389-14>
5. Закон України «Про оренду землі» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 6 жовтня 1998 р. N 161-14. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/161-14>
6. Закон України «Про охорону земель» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 19 червня 2003 р. N 962-15. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 25 червня 1991р. N 1264-12. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
8. Закон України «Про оцінку земель» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 11 грудня 2003 р. N1378-15. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>
9. Закон України «Про пестициди і агрохімікати» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 2 березня 1995 р. N86/95-вр. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80>
10. Закон України «Про планування і забудову територій» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 20 квітня 2000 р. N1699-14. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-14>
11. Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 5 червня 2003 р. N899-15. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/899-15>
12. Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 27 лютого 1991 р. N791а-12. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12>

13. Закон України «Про рекультивацию земель, збереження і раціональне використання родючого шару ґрунту при розробці [...]» [Електронний ресурс] / Рада Міністрів УРСР; Постанова від 14.07.1976 № 327 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/327-76-п>
14. Закон України «Про стандартизацію» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 5 червня 2014 р. N1315-18. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>
15. Земельний портал України <https://zem.ua/uk/50-dorozhni-karti-pokrokovy-skhemi/520-protsedura-bezoplatnoho-otrymannia-zemelnoi-dilianky-iz-zemel-derzhavnoi-ta-komunalnoi-vlasnosti-a-takozh-derzhavnoi-reiestratsii-zemelnoi-dilianky-i-prava-vlasnosti-na-nei>

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від "____" _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "____" _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від "____" _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "____" _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від "____" _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "____" _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від "____" _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "____" _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали